Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

Teze

Název práce:

Téma lásky a estetický ideál dokonalého milovníka v heianských příbězích s básněmi

The Theme of Love and the Aesthetic Ideal of Perfect Lover in Heian Tales with Poems

Autor páce:

Martin Tirala

Studijní obor: Teorie a dějiny literatur zemí Asie a Afriky

Specializace: Japonská literatura

Vedoucí práce: Prof. Zdenka Švarcová, Dr.

Rok podání: 2009

Láska je pojem, který ve svých různých podobách a proměnách provází lidstvo již od počátku věků. Je dokonce možné, že právě schopnost někoho milovat je kromě lidské řeči jedním z největších darů, které naše předky přivedly na cestu lidství. Vznik řeči a myšlení stály u zrodu civilizace, rovněž tak láska, jakožto druh komunikace mezi lidmi, je do značné míry umožněna našimi schopnostmi mluvit a naslouchat, přičemž umění druhému skutečně naslouchat je možná samo o sobě jednou z nejživotaschopnějších forem lásky.

Navzdory předpokládané univerzalitě tohoto tématu je faktem, že nemalou roli při pokusech o zachycení lásky v uměleckých dílech sehrávají historicko-kulturní činitele, které ovlivňují výslednou podobu takového zobrazování. V základním nárysu by se láska a její typy měly ve většině kultur shodovat. Nikdo nepochybuje o tom, že mezi lidmi vzniká láska erotická (či vášnivá) nebo mateřská. Každý si dokáže udělat představu, co je láska romantická či pošetilá (bláznivá), byť se jednotlivé definice mohou v určitých bodech rozcházet. Konkrétní podoby lásky se však s rozdílnou kulturou a v rámci kultury pak v jiném historickém období do značné míry liší. Nemusí se ani tolik lišit jednotlivé typy lásky, jako spíše to, jakým způsobem jsou v uměleckých (literárních) dílech zobrazovány. Jinak tomu bude v klasickém řeckém dramatu, jinak v arabské poezii a zcela jiná situace bude v současném americkém postmoderním románu. Samozřejmě, shodné rysy budou převažovat, což vyplývá ze samé povahy tohoto univerzálního tématu, ale konkrétní podoby a umělecké postupy budou variacemi, které pracují často s jinými kategoriemi.

Různé variace a různé kategorie v rozdílných historicko-kulturních prostředích tak, jak jsou zobrazované v literárních dílech, poskytují čtenáři mnohem bezprostřednější vhled do problematiky než definice, které lze nalézt ve slovnících, encyklopediích či odborných prací na toto téma. To souvisí se samotnou povahou krásné literatury, kterou můžeme chápat jako „komplexní ztvárnění životní reality formou řádu jazykových znaků." Umělecké dílo reflektuje objektivní i subjektivní realitu, umělecká na rozdíl od vědecké literatury podává přímé a syntetické vidění, tj. „takové vyjádření reality, v němž je každý jev zachycen v mnohosti svých vztahů (v celé své složitosti, tedy komplexně), a to vztahů objektivních (vztahů mezi jevy) i subjektivních (v poměru k autorovi i ke čtenáři)." (op. cit. Petrů, Eduard. *Úvod do studia literární*

vědy, str. 15.) Tím, že literatura poskytuje komplexně přímé vidění jevu, tedy i lásky, umožňuje čtenáři pozorovat, a dokonce i prožívat to, co je zobrazováno autorem díla ukotveného v konkrétním společenském a historicko-kulturním kontextu či situaci.

Tato práce se zaměřuje na situaci, jakou můžeme pozorovat v literárních dílech tzv. vrcholu klasického období v Japonsku. Toto období, označované v tradiční japonské historické periodizaci jako období Heian (794-1185), představuje samo o sobě značný časový úsek s bohatou literární tvorbou, v níž má láska významnou roli. Zpracovat takové množství děl a žánrů by nepochybně přesahovalo rámec této práce. Výběr byl proto zúžen pouze na jeden žánr od jeho počátků na konci devátého století až k nejvýznamnějšímu dílu této epochy ze začátku století jedenáctého. Při zkoumání tématu lásky a estetického ideálu dokonalého milovníka v příbězích s básněmi jsem vycházel z předpokladu, že literární díla jsou do značné míry ovlivňována historicko-kulturní faktory, to znamená dobou a prostředím, v nichž vznikla. Proto jsem značnou část svého úsilí vynaložil na utřídění faktů, které se týkají právě této doby, a vzájemných souvislostí mezi nimi. Jelikož tento aspekt japonských dějin a kultury nebyl u nás doposud podrobně zpracován, musel jsem se ve své jinak literárněhistoricky pojaté práci uchýlit i k mimoliterárním metodám.

V první kapitole jsem se snažil na základě dostupných materiálů ukázat, že hlavní město Heiankjó rozhodně nebylo městem míru a klidu, jak by se dalo usuzovat z překladu jeho jména do češtiny. Poukázal jsem na důvody, které vedly ke stěhování starého hlavního města Heidžókjó do Nagaokakjó a po pouhých deseti letech do další lokality, v níž se císařský dvůr usadil na příštích tisíc let. Všímám si obzvláště událostí, ke kterým došlo během krátké vlády císaře Heizeie, jehož syn, princ Abo, byl otcem předpokládaného hrdiny textu *Příběhů z Ise* (*Ise monogatari*), základního pramene při zkoumání tématu lásky a estetického ideálu dokonalého milovníka.

Ve druhé kapitole jsem se soustředil na postupnou etablaci moci severní větve rodu Fudžiwara. Hlavní zástupci tohoto rodu odstraňovali silné protivníky ze starých rodů, mezi něž patřil rod Ótomo, Ki a později Minamoto. Během tohoto dlouhodobého procesu si postupně přisvojili všechny vysoké posty ve státní radě a i během vlád silnějších císařských osobností si pomocí plánované sňatkové politiky vydobyli pozice pro pozdější ovládnutí celého systému. Díky

příbuzenským svazkům se Fudžiwarové stávali regenty za nedospělé císaře (*seššó*) a později, když si byli svou převahou jisti ještě více, stávali se i regenty za dospělé císaře (*kanpaku*). Zástupci severní větve si svou pozici vydobyli díky strategickým rozhodnutím v pravou chvíli a také díky krutosti, s níž se zbavovali svých nepřátel. Často se v tomto procesu opakuje sled událostí, při kterých jsou nepohodlní protivníci křivě obviněni a posláni do vyhnanství. Téma vyhnanství se pak objevuje i v narativní literatuře této doby jako často se opakující motiv.

Způsob, jakým regenti ze severní větve rodu Fudžiwara využívali své dcery, vypovídá mnohé o tom, jakou podobu měla v období Heian instituce manželství. Institucí manželství a povahou milostné lásky jsem se zabýval ve třetí kapitole. Protože manželské sňatky byly zpravidla dohodnuté předem rodiči obou zainteresovaných stran, mladé dívky se v mnoha případech ocitaly ve svazcích, které je neuspokojovaly. Docházelo ke střetu jejich představ o ideálním muži s realitou tehdejší společnosti. Je velmi pravděpodobné, že žánr *monogatari* se zrodil z potřeby ukázat svět, v němž muži a ženy žili, v mnohem lepším světle, než jakým ve skutečnosti byl. Přestože bylo téma lásky v literatuře období Heian dominantní, samotné slovo láska se v textech příliš neobjevuje. Je však nahrazováno termíny, které jsou v podstatě estetickými ideály doby, tedy slova *irogonomi*, *mijabi* a *aware*.

Své důležité místo však našla láska i v císařské antologii *Kokinwakašú*, v díle, které stanovilo estetický kánon na dalších bezmála tisíc let. Milostné básně v této sbírce byly obsahem čtvrté kapitoly. Pět knih milostné poezie dokumentuje průběh imaginárního milostného vztahu od jeho začátku až do konce prostřednictvím jednotlivých fází, které lze rozdělit (1) na jednostrannou lásku před navázáním intimních vztahů, takzvanou *awanu koi* (láska před setkáním), (2) na silnou lásku obou partnerů s častými nočními návštěvami, tzv. *au koi* (lásku během setkávání), a (3) na lásku, kdy vzájemná náklonnost jedné z osob během méně častých návštěv uvadá, až nakonec skončí rozchodem, tzv. *aite awanu koi* (láska během setkávání a nesetkávání). Celá struktura knih básní milostných dokonale kopíruje progresi v knihách vyhrazených jednotlivým ročním dobám. Imaginární milostná romance je tak vystavěna v souladu s přírodním cyklem charakterizovaným růstem, plným rozkvětem a uvadáním.

V páté kapitole, která svým obsahem navazuje na třetí i čtvrtou kapitolu, jsem se zabýval estetickými ideály doby Heian. Mezi hlavní estetické ideály,

které se vyskytují v heianských textech, patří koncepty označované termíny *aware* (jímavost), případně *mono no aware* (jímavost věcí), *mijabi* (vytříbený vkus) a *irogonomi* (záletnost). Tyto ideály mají význam i z toho důvodu, že se vyskytují v kontextech souvisejících s tématem lásky. Při zkoumání estetických ideálů *aware* a *mono no aware* jsem došel k tomuto zjištění. *Mono no aware* znamenalo „cit k něčemu“, „cit pro něco“, na rozdíl od *aware*, které znamenalo „prožívání citu či pocitu“. Převedeme-li to na termíny ze světa milostných vztahů, *mono no aware* znamenalo „mít rád někoho“, a samotné *aware* „prožívat lásku“. Postupem doby se však rozdíly mezi těmito termíny začaly ztrácet a jejich význam se začal zamlžovat. To lze ostatně doložit i tím, že se komentátoři a učenci studující díla klasické literatury nemohou dobrat k jednotné definici. Dále jsem se věnoval estetickému ideálu *mijabi*, převážně ve vztahu k první epizodě *Příběhů z Ise,* a došel k přesvědčení, že se jedná o mnohovrstevnou estetickou kategorii, u níž záleží vždy na kontextu, co znamená. *Irogonomi* pak je osoba nebo čin, při němž tato osoba pomocí poezie nebo nějakého jiného druhu umění vyjádří svůj zájem o lásku či sexuální styk. Došel jsem proto k závěru, že všechny tři estetické ideály, *aware*, *mijabi* a *irogonomi*, spolu úzce souvisejí a jejich společným rysem je vazba na téma lásky, k jejímuž vyjádření hrdinové (*mijabio*) i vedlejší postavy (*irogonomi*) využívají japonskou poezii *waka*. Přestože je estetický ideál *mijabi* mnohovrstevnou kategorií a obzvláště v případě *Příběhů z Ise* záleží vždy na konkrétním kontextu, o jakou z jeho vrstev se jedná, jeho provázanost s tématem lásky v žánru *monogatari* a důležitost ve vztahu k poezii jsou těmi nejpodstatnějšími prvky. Navíc, milostný hrdina příběhu, který je zosobněním ideálu *mijabi*, je ideální milovník právě proto, že v tomto estetickém konceptu zůstaly zachovány pozitivní konotace konceptu *irogonomi*. Dokonalý milovník schopný citu k druhým (*mono no aware*) se tak sám o sobě stává estetickým ideálem v rámci žánru *monogatari* i mimo něj.

V šesté kapitole jsem se zabýval otázkami vzniku, datace, názvu a autorství *Příběhů z Ise* (*Ise monogatari*), základního textu pro pochopení estetického ideálu dokonalého milovníka. Vznik díla *Příběhy z Ise* pravděpodobně probíhal následujícím způsobem. V prvním stadiu byly z Narihirových básní vytvořeny prozaické pasáže a toto předběžné uspořádání textu předcházelo kompilaci *Kokinwakašú.* Vědci věří, že text v tomto stádiu měl ohromný vliv na vytváření *kotobagaki* v *Kokinwakašú.* Tématem epizod

byly události, které se udály na konci osmého století, padesát let předtím, než se narodil Narihira, kdy bylo hlavní město přestěhováno z Nary (Heidžókjó) do Nagaoky a potom do Heiankjó, dnešního Kjóta. V druhé polovině desátého století, nedlouho po kompilaci *Gosenwakašú*, byl text revidován a byly připojeny narážky na historické osobnosti z období, kdy žil Narihira**.** V tomto druhém stadiu se v textu zatím neobjevilo básníkovo jméno. Na konci století spolu se vzrůstajícím zájmem o žánr *cukuri monogatari* byl příběh, který se původně soustředil na Narihirovy básně, přetvořen na příběh o Narihirovi. V tomto závěrečném stadiu připojili kompilátoři nové detaily o básníkovi, který je v textu zmiňován jako „muž z rodu Ariwara“ (epizoda 65) nebo „kapitán středního stupně, pátý syn z rodu Ariwara“ (epizoda 63). Menší změny pokračovaly i po tomto datu, kdy byly připojovány nové epizody týkající se Narihirova života, které byly založeny na známých básních z *Kokinwakašú*. Přestože je tato teorie občas napadána a kritizována, zatím bez úspěchu, je na druhé straně považována mnohými za samozřejmost, což nemusí znamenat, že se jednou v budoucnu neobjeví jiná, která tyto předpoklady vyvrátí. Jedno je však jisté, není dnes vědce, který by tvrdil, že *Ise monogatari* bylo napsáno najednou jedním jediným autorem. Na vzniku *Ise monogatari* se podílelo nespočetně mnoho autorů. I kdyby se někdy nalezl dávno ztracený deník, který by prozrazoval jméno autora, nedozvěděli bychom se nic o dalších lidech, kteří stejnou měrou přispěli ke vzniku tohoto díla. *Ise monogatari* vznikalo příliš dlouho a příliš dávno na to, aby se dali s přesností určit všichni jeho autoři. V dnešní době lze rovněž jen s obtížemi určit význam názvu *Ise monogatari*, neboť již v období Heian byl jeho význam neznámý. Teorie, které se od té doby objevily, jsou víceméně pouhé spekulace, ale na druhou stranu většinu z nich nelze vyvrátit. Když se však budeme snažit přeložit název díla do češtiny, vyvstane problém, pro kterou teorii se rozhodnout. Nezbývá proto nic jiného, než následovat precedens mnoha jiných a přijmout všeobecně přijímanou teorii, podle které je název inspirován epizodou č. 69. Překlad názvu by tedy měl znít *Příběhy z Ise*, jak činím v celé práci. Přestože je význam epizody č. 69 při konečném rozhodování nejdůležitější a to i z hlediska úvah o estetickém ideálu *mijabi*, protože hrdina v této epizodě znesvětil posvátnou čistotu císařského kultu, středověcí i pozdější komentátoři byli nesporně přesvědčeni, že důležitou roli v celém textu hrálo téma lásky.

V sedmé kapitole jsem pojednal o významové výstavbě celého díla *Ise monogatari* a ukázal, že téma lásky se táhne celým textem tohoto textu. Na kompozici tohoto díla měla vliv hlavně sbírka *Kokinwakašú*, a sice její svitky věnované jednotlivým ročním obdobím. Řazení epizod podle ročních dob vyvolává princip střídání a tím plynutí času. Dílo jsem tedy přirovnal k lyrické symfonii. V lyrické symfonii *Příběhů z Ise* se v neustálých obměnách a variacích vrací jednotlivé hlavní motivy, navzájem se prolínají a ovlivňují. Avšak je to *„stařec“* (Narihira), kdo nám vypráví příběh svého života a s nostalgií představuje svět *„vytříbeného vkusu“*, jehož *„smělým“* projevem jsou jeho básně, pro které a jen skrze ně v tomto příběhu žil. Estetický ideál dokonalého milovníka byl tedy představen formou vyprávění o vlastním životě plném životních zvratů a zapovězených milostných afér.

V osmé kapitole jsem se zabýval postavou předpokládaného hrdiny *Příběhů z Ise*, Ariwara no Narihirou. Jako hrdina *Příběhů z Ise* je Ariwara no Narihira (825-880) uváděn od nepaměti. Dnes už asi nikdo nevěří tomu, že oním „jedním mužem“ je míněn skutečný Narihira. Šlo o legendárního Narihiru, tedy literární postavu, která se zvláště v posledních fázích vzniku díla stává symbolickou postavou se jménem Ariwara no Narihira, dokonalým milovníkem, který je zosobněním ideálu *mijabi* (tedy *mijabio*). Přesto jsem pátral i po životních osudech skutečného Narihiry a ověřil si, že informace o jeho osobě jsou opravdu skoupé. Jediný záchytný bod představuje krátká poznámka v kronice *Sandai džicuroku*, v níž lze spatřovat zároveň zdroj legendy o něm. Dále jsem se zabýval tím, proč středověké komentáře spojovaly Narihiru s ustáleným počtem žen, které prý opravdu miloval. Autoři komentářů však pracovali s typy lásek a nikoli jen s konkrétními postavami. Je možné, že i autoři a autorky děl žánru *monogatari* v *Příbězích z Ise* spatřovali zásobnici různých typů lásky.

S tímto přístupem jsem pracoval v deváté závěrečné kapitole, abych se podíval na vliv díla *Ise monogatari* na další díla žánru *monogatari*, převážně však subžánru *uta monogatari*. V těchto dílech se mi se střídavým úspěchem dařilo tento vliv vystopovat, avšak důležitým poznatkem bylo zjištění, že se uvnitř žánru *uta monogatari* postupně próza od závislosti na poezii osvobozuje, až jsou nakonec v díle *Takamura monogatari* téměř setřeny i rozdíly v dosavadních subžánrech. Estetický ideál dokonalého milovníka, jeden ze

základních principů *Příběhů z Ise* byl částečně přebírán i v dílech, která následovala dobu vzniku tohoto textu. Například v *Příbězích záletného kapitána (Heičú monogatari)*, nejvíce se však tohoto estetického konceptu chopila Murasaki Šikibu, která rozpoznala všechny významové odstíny slova *mijabi*. Nastínil jsem tedy, jak toho dosáhla. Zjistil jsem, že při tom využila nejdůležitější motivy *Příběhů z Ise*. Bez *Příběhů z Ise* by pravděpodobně dílo *Gendži monogatari* nikdy nevzniklo. *Příběhy z Ise* a jejich estetický ideál dokonalého milovníka, schopného směle (*ičihajaku*), avšak s citem pro situaci (*mono no aware*) projevovat svůj vytříbený vkus (*mijabi*), jsou základním textem, z něhož pozdější japonská literatura čerpala a i nadále čerpá. Závěrem této práce je tedy tvrzení, že *Příběhy z Ise* jsou s velkou pravděpodobností kýženým master narativem japonské literatury.

Literatura

I. Bibliografie v japonštině

Abe, Tošiko. *Ise monogatari zenjakučú,* Tókjó: Kódanša, 1997.
Akijama, Ken. (ed.) *Óčó bungakuši*, Tókjó: Tókjó daigaku šuppankai, 1984.
Akijama, Ken. (ed.) Óčógo džiten, Tókjó: Tókjó daigaku šuppankai, 2000.
Aoki, Takako. *Nihon kodai bungei ni okeru renai*, Tókjó: Ófú, 1998.
Cukahara, Tecuo. *Ise monogatari no šódan kósei,* Tókjó: Šintenša, 1988.
Fudžii, Sadakazu. *Monogatari riron kóza*, Tókjó: Tókjó daigaku šuppankai, 2004.
Fudžiwara, Kacumi. *Sugawara no Mičizane, šidžin no unmei*, Tókjó: Weddži, 2002.
Fukui Teisuke. *Ise monogatari no kósei to kózó* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Fukui, Teisuke. *Ise monogatari seseiron*, Tókjó: Parutosuša, 1985.
Fukui, Teisuke. *Ise monogatari* v *Taketori monogatari, Ise monogatari, Jamato monogatari, Heičú monogatari.*
Furuhaši, Nobujoši. *Kodai toši no bungei seikacu,* Tókjó: Taišukan šoten, 1994.
Gendži monogatari džiten, Tókjó: Jamato šobó, 2002.
Hajaši, Džun., Koike, Džuniči. *Onmjódó no kógi*, Kjóto: Sagano šoten, 2002.
Hara, Kunito. *Ise monogatari no seiricu to sakuša* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Hirokawa, Kacumi. *Gendži monogatari no šokubucu,* Tókjó: Čikuma senšo, 1978.
Hirokawa, Kacumi. *Gendži monogatari tankjú, todžó to gišiki,* Tókjó: Ófú, 1997.
Hirokawa, Kacumi. *Ise monogatari to utagatari* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Horiuči, Hideo., Akijama, Ken. *Taketori monogatari, Ise monogatari,* Tókjó: Iwanami šoten, 1997.
Inoue, Micuró. *Kodai santo wo aruku, Heiankjó no fúkei*, Tókjó: Buneidó, 1994.
Ise monogatari to Ašija, Ašija: Ašija širicu bidžucu hakubucukan, 2000.
Issacu no kóza: Ise monogatari, Tókjó: Júseidó, 1983.
Išida, Džódži a Šimizu, Jošiko. *Gendži monogatari*, Tókjó: Šinčóša, 1976 – 83 (8. vols.)
Jamaguči, Jošinori., Kónoši, Takamicu. *Kodžiki,* Tókjó: Šógakkan, 1997.

Jamamoto, Ritacu. *Murasaki Šikibu nikki, Murasaki Šikibu šú*, Tókjó: Šinčóša (Šinčó nihohon koten šúsei), 1980.
Jamazaki, Jošijuki. *„Aware“ to „mono no aware“ no kenkjú*, Tókjó: Kazama šobó, 1981.
Kannoto, Akio. *Ise monogatari no šomei* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Katagiri, J., Fukui, T., Takahaši, Š., Šimizu, J. *Taketori monogatari, Ise monogatari, Jamato monogatari, Heičú monogatari,* Tókjó: Šógakkan, 1994.
Katagiri, Jóiči. *Ise monogatari no hóhó* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Katagiri, Jóiči. *Ise monogatari no kenkjú, kenkjúhen,* Tókjó: Meidži šoin, 1968.
Katagiri, Jóiči. *Ise monogatari no kenkjú, širjóhen,* Tókjó: Meidži šoin, 1969.
Katagiri, Jóiči. *Ise monogatari no šinkenkjú,* Tókjó: Meidži šoin, 1987.
Katagiri, Jóiči. *Ise monogatari, Jamato monogatari*, Tókjó: Kadokawa šoten (Kanšó nihon koten bungaku), 1975.
Katagiri, J., Fukui, T., Takahaši, Š., Šimizu, J. (ed.) *Taketori monogatari* v *Taketori monogatari, Ise monogatari, Jamato monogatari, Heičú monogatari*, Tókjó: Šógakkan, 1994.
Kikuči, Jasuhiko. *Ise monogatari no zóeki* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Kimura, Masanori. (ed.) *Tosa nikku, Curajukišú, Šinčó Nihon koten šúsei*, Tókjó: Šinčóša, 1988.
Kimura, Masanori. *Tosa nikki, Curajukišú*, Tókjó: Šinčóša, 1984.
Kíwádo 100 koten bungaku no džucugošú, Tókjó: Gakutóša, 1996.
Kodžima, N., Kinošita, M., Satane, A. (ed.) *Manjóšú (Nihon koten bungaku zenšú 2-4)*, Tókjó: Šógakkan, 1971-1973.
Kodžima, Naoko. *Kagujahime gensó, óken to kinki*, Tókjó: Šinwaša, 1995.
Kodžima, Naoko. (ed.) *Óčó no sei to šintai, Icudacu suru monogatari*, Tókjó: Šinwaša, 1996.
Komacu, Kózan. *Ise monogatari no taigú hjógen* v *Issacu no kóza.*
Komai, Gasei. *Koten kana no čišiki to jomikata*, Tókjó: Tókjó bidžucu senšo, 1984.
Macuda, Osamu. (ed.) *Kóšoku ičidai otoko* (Šinčó Nihon koten šúsei), Tókjó: Šinčóša, 1982.
Masuda, Šigeo. *Makura sóši,* Ósaka: Izumi šoin, 1989.
Morino, Šúmei. *Ise monogatari no bunšó, buntai* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Nakamura, Šiničiró. *Nihon koten ni miru sei to ai*, Tókjó: Šinčó senšo, 1975.
Nihon bungaku to bidžucu, Ósaka: Izumi šoten, 2001.
Nišimura, Tóru. *Óčóbito no koi*, Tókjó: Taišúkan šoten, 2003.
Okumura, Cuneja. (ed.) *Kokinwakašú, Šinčó Nihon koten šúsei*, Tókjó: Šinčóša, 1978.
Okumura, Cuneja. *Kokinwakašú,* Tókjó, Šinčóša, 1978.
Sakakura, Acujoši., Ócu, J., Abe, T. *Taketori monogatari*, *Ise monogatari, Jamato monogatari,* Tókjó: Iwanami šoten, 1952.
Sano, Midori. *Fúrjú, zókei, monogatari*, Tókjó: Sukaidoa, 1997.
Sasaki, Keniči. *Bigaku džiten*, Tókjó: Tókjó daigaku šuppankai, 1995.
Suzuki, Hideo. *Ise monogatari no waka* v *Issacu no kóza: Ise monogatari.*
Šimauči, Keidži. *Gendži monogatari to Ise monogatari, Óčó bungaku no renai kankei*, Tókjó: PHP šoten, 1997.
Takahaši, Šódži. *Jamato monogatari* v *Taketori, Ise monogatari, Jamato monogatari, Heičú monogatari.*
Takahaši, Tóru. *Gendži monogatari no šigaku, Kana monogatari no seisei to šinteki enkinbó*, Nagoja: Nagoja daigaku šuppankai, 2007.
Takahaši, Tóru. *Irogonomi no bungaku to oken, Gendži monogatari no sekai e*, Tókjó: Šintenša, 1990.
Takahaši, Tóru. *Monogatari bungei no hjógenši, Nagoja: Nagoja daigaku šuppankai*, 1987.

Takise, Takajoši. *Ise monogatari bungaku no sekai,* Tókjó: Furukawa šoten, 1988.
Takise, Takajoši. *Ise monogatari širon, mijabi to sono bungakusei,* Tókjó: Meidži šoin, 1983.
Tanaka, Gen. *Taketori, Ise monogatari no sekai,* Tókjó: Furukawa kóbunkan, 1982.
Tokoro, Isao. *Sugawara no Mičizane no šózó*, Tókjó: Nozomikawa šoten, 2002.
Uegaki, Secuja. *Fudoki,* Tókjó: Šógakkan, 1997.
Watanabe, Minoru. *Heiančó bunšó ši,* Tókjó: Tókjó daigaku, 1994.
Watanabe, Minoru. *Ise monogatari, Jamato monogatari no buntai* v *Ise monogatari, Jamato monogatari.*
Watanabe, Minoru. *Ise monogatari*, Tókjó: Šinčóša, 1976.
Watanabe, Minoru. Nohngoši jósecu, Tókjó: Iwanami šoten, 1997.

II. Bibliografie v evropských jazycích

Adolphson, Mikael., Kamens, Edward. and Matsumoto, Stacie. (ed.) *Heian Japan, Centres and Peripheries*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007.
Aston, W. G. *A History of Japanese Literature,* Tokyo: Tuttle, 1972.
Blocker, H. Gene and Starling, Christopher I. *Japanese Philosophy*, New York: State University of New York Press, 2001.
Boháčková, Libuše., Winkelhöferová, Vlast. *Vějíř a meč*, Praha: Panorama, 1987.
Borgen, Robert. *Sugawara no Michizane and the Early Heian Court*, Honolulu: University of Hawaii Press, 1994.
Brower, Robert H. and Miner, Earl. *Japanese Court Poetry,* Stanford: Stanford University Press, 1961.
Brown, Delmer M. *The Cambridge History of Japan, Volume 1, Ancient Japan*, Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
Culler, Jonathan. *Krátký úvod do literární teorie*, Brno: Host, 2002.
Černý, Václav. *Staročeská milostná lyrika*, Praha: Mladá fronta, 1999.
D'Etcheverry, Charro B. *Love After the Tale of Genji*, Cambridge: Harvard Massahusets Press, 2007.
Fromm, Erich. *Umění milovat*, Praha: Český klub, 2006.
I ťing, Kniha proměn, Praha: Maxima, 1996. (přel. Král, Oldřich)
Ihara, Saikaku. *The Life of and Amorous Man*, Tokyo: Charles E. Tuttle Company, 1963.
Keene, Donald. *Seeds in the Heart, Japanese Literature from Earliest Times to the Late Sixteenth Century*, New York: Henry Holt and Company, 1995.
Klein, Blakeley Susan. *Allegories of Desire, Esoteric Literary Commentaries of Medieval Japan*, Cambridge: Harvard University Asia Center, 2002.
Konishi, Jin´ichi. *A History of Japanese Literature, Volume Two: The Early Middle Ages,* Priceton: Princeton University Press, 1986.
Lamarre, Thomas. *Uncovering Heian Japan, An Archeology of Sensation And Inscription*, London: Duke University Press, 2000.
Lederbuchová, Ladislava. *Průvodce literárním dílem, Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, Jinočany: H&H, 2002.
Manjóšú, Deset tisíc listů ze starého Japonska 1, Praha: Brody, 2001. (překl. Líman, Antonín)
Marra, Michael F. (ed.) *A History of Modern Japanese Aesthetics*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001.
Marra, Michael F. (ed.) *Japanese Hemeneutics, Current Debates on Aesthetics and Interpretation*, Honolulu: Univeristy of Hawai'i Press, 2002.
Marra, Michele. *Modern Japanese Aesthetics, A Reader*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 1999.

Marra, Michele. *The Aesthetics of Discontent, Politics and Reclusion in Medieval Japanese Literature*, Honolulu: University of Hawaii Press, 1991.
McCullough, Helen Craig. *Brocade by Night, ‚Kokin wakashu' and the Court Style in Japanese Classical Poetry*, Stanford: Stanford University Press, 1985.
McCullough, Helen Craig. *Ōkagami, The Great Mirror, Fujiwara Mochinaga (966-1027) and His Times*, Princeton: Princeton University Press, 1980.
McCullough, Helen Craig. *Tales of Ise, Lyrical Episodes from Tenth-Century Japan*, Tokyo: University of Tokyo Press, 1968.
McCulough, William H. *Japanese Marriage Institutions in the Heian Period* in *Harvard Jurnal of Asiatic Studies,* 27 (1967), str. 103-167.
Miner, Earl. (ed.) *Principles of Classical Japanese Literature*, Princeton: Princeton University Press, 1985.
Miner, Earl. *An Introduction to Japanese Court Poetry*, Stanford: Stanford University Press, 1968.
Moore, Thomas. *Kniha o lásce a přátelství*, Praha: Portál, 2007.
Morris, Ivan. *The World of the Shining Prince*, New York: Kodansha International, 1994.
Murasaki, Šikibu. Příběh prince Gendžiho, Praha - Litomyšl: Paseka, 2002-2008. (překl. Fiala, Karel)
Novák, Miroslav. *Japonská literatura I*, Praha: SPN, 1989.
Pavelka, Jiří. *Předpoklady literárního dorozumění,* Brno: Masarykova Universita, 1998.
Pechlivanos, Miltos., Rieger, Stefan., Struck, Wolfgang a Weitz, Michael. (ed.) *Úvod do literární vědy*, Praha: Herrmann&synové, 1999.
Petrů, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*, Olomouc: Rubico, 2000.
Po, Ťü-i. *Datlovník v meruňkovém sadu*, Praha: Vyšehrad, 1996. (překl. Kolmaš, Josef.)
Reishauer, Edwin O., Craig, Albert M. *Dějiny Japonska*, Praha: NLN, 2000.
Shirane, Haruo and Suzuki, Tomi. (ed.) *Inventing the Classics, Modernity, National Identity, and Japanese Literature*, Stanford: Stanford University Press, 2000.
Shirane, Haruo. *The Bridge of Dreams, A Poetics of ‚The Tale of Genji'*, Stanford: Stanford University Press, 1987.
Shirane, Haruo. (ed.) *Traditional Japanese Literature, An Anthology Beginnings to 1600*, New York: Columbia University Press, 2007.
Shively, Donald H. and McCullough, William, H. (ed.) *The Cambridge History of Japan, Volume 2, Heian Japan*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
Scholes, Robert., Kellog, Robert. *Povaha vyprávění*, Brno: Host, 2002.
Švarcová, Zdenka. *Japonská literatura 712-1868*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005.
Tahara, Mildred M. *Tales of Yamato, A Tenth-Century Poem-Tale*, Honolulu: University of Hawaii Press, 1980.
Ueda, Makoto. *Literary and Arth Theories in Japan*, Michigan: The University of Michigan, 1967.
Vasiljevová, Zdeňka. *Dějiny Japonska*, Praha: Svoboda, 1986.
Videen, Susan Downing. *Tales of Heichu*, Cambridge: Harward University Press, 1989.
Vos, Fritz. *A Study of the Ise-monogatari with the Text According to the Den-Teika-hippon and an Annotated Translation*, The Hague: Mouton, 1957 (2 vols.).
Yovell, Yoram. *Láska a jiné nemoci, Psychologie a biologie lásky*, Praha: Portál, 2007.
Zima, Petr V. *Literární estetika*, Olomouc: Votobia, 1998.